

Onderzoek onder mensen met psychosegevoeligheid laat zien:

Nuchtere berichtgeving rond psychose nodig

In de krant, op radio en televisie, en op sociale media gaat het regelmatig over mensen met een psychose of psychosegevoeligheid. De belangenorganisaties Anoiksis, Samen Sterk zonder Stigma, PlusMinus, PsychoseNet en Mind Ypsilon wilden weten wat de mensen die het aangaat zelf van die berichtgeving vinden. Dat hebben we ze gevraagd in een eenvoudige enquête met een zo open mogelijke vraagstelling. Ruim 400 mensen namen de moeite om de enquête in te vullen, onder wie ruim 150 mensen die zelf gevoelig zijn voor psychose.

De belangrijkste uitkomsten: mensen met psychosegevoeligheid voelen zich in de media vooral neergezet als overlastgevend, gevaarlijk of ernstig hulpbehoevend. In de media ontbreekt nuchterheid. De andere kant van het verhaal wordt maar mondjesmaat verteld: dat een crisis meestal tijdelijk is, dat een zinvol leven eerder regel dan uitzondering is, dat maar een kleine minderheid van mensen met psychosegevoeligheid ooit overlast geeft of geweld pleegt.

Veel respondenten geven bruikbare tips of suggesties voor betere berichtgeving rond psychose. Op basis van dit onderzoek gaan de vijf belangenorganisaties hier de komende tijd mee aan de slag: er komt een 'handreiking omgaan met de media' voor mensen met psychosegevoeligheid, een mediatraining voor ervaringsdeskundigen en we willen graag in gesprek met journalisten en andere vertegenwoordigers van de media over onze bevindingen.

*Kees Dijkman, Projectleider Aanpak stigmatisering in de media
Samen Sterk zonder Stigma, Amersfoort, mei 2021*

In totaal hebben 438 mensen de online enquête ingevuld, tussen half december 2020 en eind januari 2021. Van hen zijn 156 zelf gevoelig voor psychose, 248 kennen iemand in hun directe omgeving en 91 werken beroepsmatig met mensen met psychosegevoeligheid. Je kon meerdere antwoorden aanvinken.

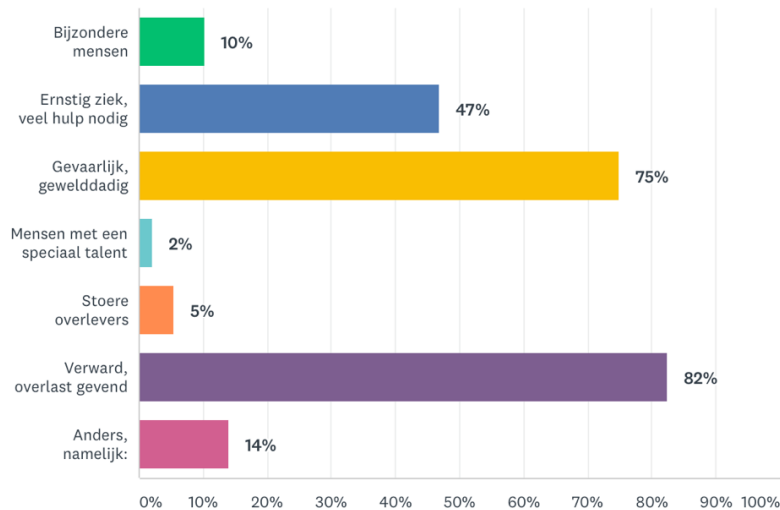
Van de respondenten ziet 32% vaak of heel vaak nieuwsberichten of verhalen in de media, waarin mensen met een psychose of psychosegevoeligheid voorkomen. Van de respondenten ziet 60% zulke berichten soms en 8% nooit of bijna nooit. De NOS (journaal, app of website) is met afstand (84%) de voornaamste nieuwsbron. NPO Radio 1, Nu.nl en de Volkskrant (elk 28%) volgen op gepaste afstand. Verder werden onder andere genoemd: regionale dagbladen (samen 24%), RTL Nieuws (21%), NRC (20%), Algemeen Dagblad (19%) en Facebook (18%). Relatief weinig genoemd werden: regionale omroepen (samen 10%), Twitter (8%), Hart van Nederland (8%) en de Telegraaf (7%). Op de vraag naar je nieuwsbronnen kon je meerdere antwoorden geven.

Verward, gevaarlijk of ernstig ziek

Mensen met psychosegevoeligheid (en hun naasten) zien zichzelf in de media vooral terug als verwarde personen van wie je last hebt of die gevaar opleveren. In mindere mate (maar toch ook nog behoorlijk vaak) worden ze neergezet als ernstig zieke mensen, die blijvend zorg nodig hebben.

Hoe worden mensen met psychosegevoeligheid volgens jou beschreven in de media? Je kunt drie antwoorden geven.

Answered: 438 Skipped: 0

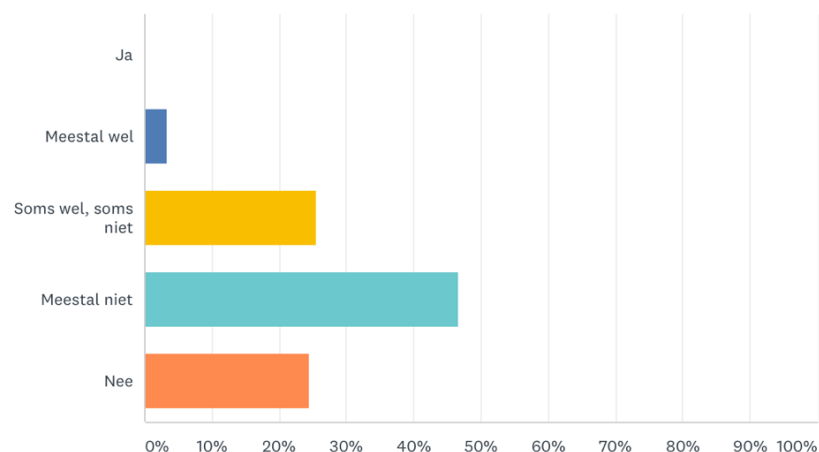

Klopt niet

Dat beelden kloppen meestal niet, vindt de overgrote meerderheid.

Denk je dat de media een goed beeld geven van psychosegevoeligheid?

Answered: 438 Skipped: 0

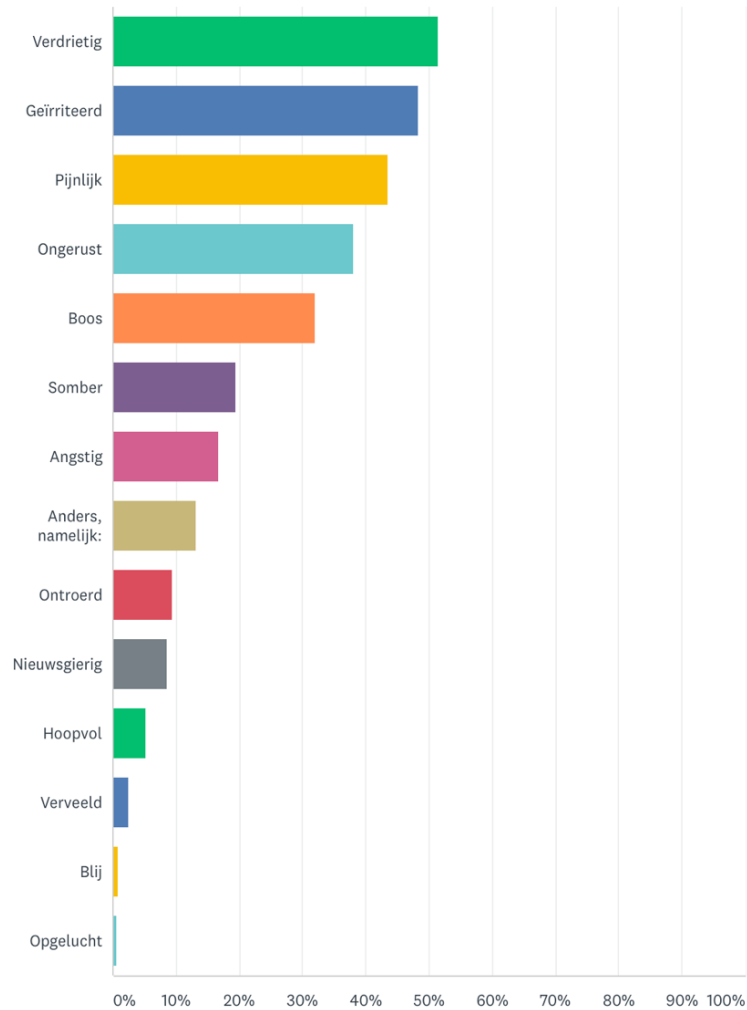

Emotie

De berichtgeving roept vooral gevoelens op van verdriet (51%), irritatie (48%), pijn (44%), ongerustheid (38%) en boosheid (32%). De hoogste positieve score heeft 'ontroerd', met 9%.

Welk gevoel krijg je van de berichten en verhalen in de media over mensen met psychosegevoeligheid? Je kunt drie antwoorden geven

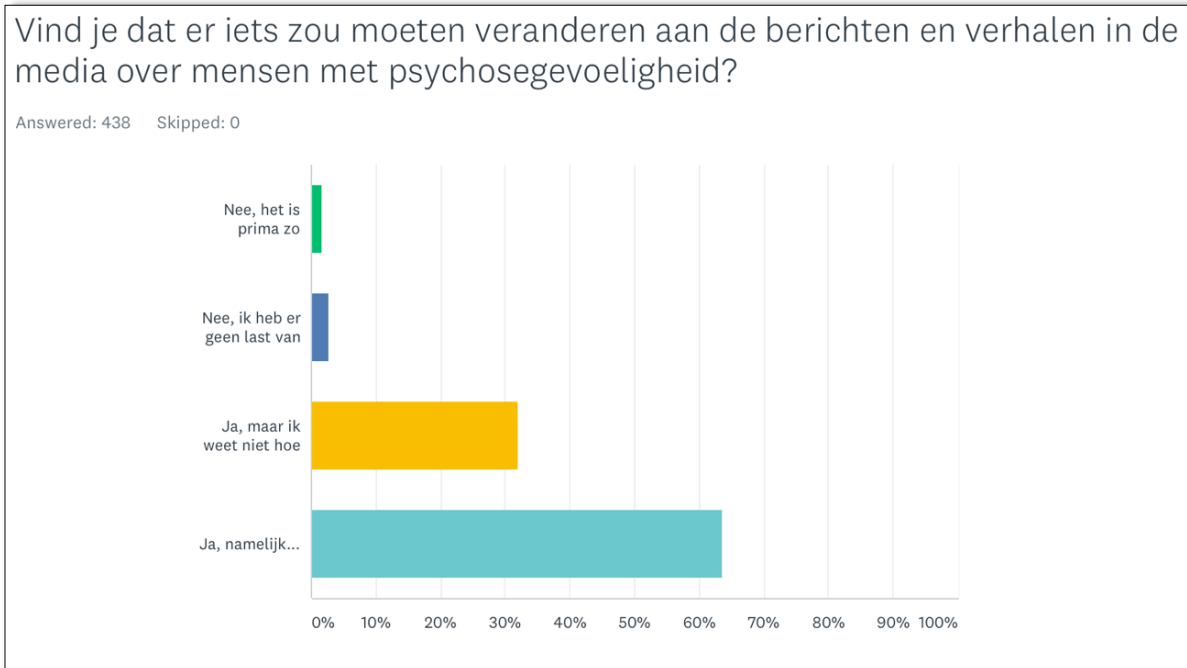
Answered: 438 Skipped: 0

Een enkeling voelt blijdschap, opluchting, of (in de categorie 'Anders, namelijk...') schaamte, machteloosheid, moedeloosheid, bezorgdheid, frustratie, opstandigheid of strijdlust.

Hoe dan wel

Vrijwel iedereen vindt dat het anders moet. Een derde weet niet goed hoe, twee derde heeft daar wel ideeën over.

Maar liefst 255 respondenten geven tips of suggesties voor andere berichtgeving rond mensen met psychosegevoeligheid.

De meest genoemde categorieën zijn:

- Meer uitleg geven over wat psychose wel en niet inhoudt (31%).
- Graag nuchtere, evenwichtige berichtgeving in plaats van eenzijdige, opgeklopte verhalen (30%).
- Graag meer compassie in de berichtgeving voor mensen met een ernstige aandoening (12%).

Andere categorieën suggesties zijn:

- Meer ervaringsdeskundigen aan het woord laten (9%).
- De diagnose niet noemen als het niet relevant is (6%).
- Onjuist gebruik van termen aanpakken (met name de term 'schizofreen') vermijden (4%).
- Meer aandacht in de berichtgeving voor falende hulpverlening (4%).
- Journalisten aanspreken op eenzijdige of onjuiste berichten (4%).

Een overzicht van de antwoorden op deze vraag is te vinden in bijlage 1.

Verschillende groepen

Opmerkelijk genoeg zijn er geen grote verschillen tussen de antwoorden van mensen die zelf met psychosegevoeligheid te maken hebben, hun naasten en mensen die professioneel bij hun leven betrokken zijn. Ondanks het feit dat er gemiddeld bijna een generatie leeftijdsverschil zit tussen de respondenten die zelf met psychosegevoeligheid te maken hebben (84% is jonger dan 60 jaar) en hun naasten (64% ouder dan 60 jaar).

Een paar verschillen springen eruit.

- Professionals zien vaker (43% vaak of heel vaak) berichten voorbij komen rond mensen met een psychose of psychosegevoeligheid dan naasten (36%), en die weer vaker dan mensen met psychosegevoeligheid zelf (29%).
- Professionals raken vaker geïrriteerd door deze berichtgeving (62%) dan mensen zelf (56%) of hun naasten (44%).
- Boosheid over de berichtgeving komt vooral voor bij mensen zelf (37%) en minder bij naasten (29%) en professionals (25%).
- Naasten worden vaker verdrietig van de berichtgeving (59%) dan professionals (46%) of de mensen zelf (38%).
- Een aanzienlijk deel (26%) van de ruim 91 professionals die de enquête beantwoordt, heeft ook zelf met psychosegevoeligheid te maken.

Zo kan het ook

Hieronder een overzicht van de antwoorden op de vraag 'hoe het anders kan', ingedeeld naar soort tip of suggestie. Sommige mensen gaven meerdere tips en suggesties. Voor de score is dan rekening gehouden met wat in hun opmerking het meest op de voorgrond staat.

Soort tip of suggestie	Aantal keer genoemd	%
Meer uitleg • Meer uitleg over wat een psychose nu eigenlijk is en hoe de samenleving ermee om kan gaan. • Onwetendheid aanpakken over het ziektebeeld. Cijfers geven. Dat er gradaties in zijn, verschillende soorten, verschillende oorzaken, behandelmogelijkheden. Dat het iedereen kan overkomen. Dat het in periodes komt. • Voorlichting. Ook aandacht voor de negatieve symptomen. Meer begrip dat je in een 'andere wereld' bent. • Voorlichting kan ook een preventieve werking hebben. • Kadertje erbij met informatie over psychose. Betere voorlichting bij opleidingen. • Mensen zijn veel vaker slachtoffer dan dader van geweld. • Psychische gevoeligheid hoort bij het leven. • Aandacht voor drugsgebruik als uitlokkende factor. Psychose als aandoening goed onderscheiden van psychose door drugsgebruik. • Meer objectieve informatie. Niet iedereen over één kam scheren. • Meer feitelijk juiste berichtgeving. • Apart tekstblokje met uitleg erbij. • Voorlichting geven over signalen en waarschuwen voor dingen die kunnen triggeren, omdat een psychose iedereen kan overkomen. • Uitleggen hoe je met mensen met een psychose kunt communiceren. • Uitleg wat een psychose met een mens doet. • Meer achtergrondinformatie, bijvoorbeeld in reclamespotjes. • Meer informatie, zodat psychosegevoeligheid niet langer geassocieerd wordt met 'gevaarlijk' en 'gek'. • Speciale training in het omgaan met mensen met een psychische kwetsbaarheid voor politie en media.	78	31%
Meer evenwichtige berichtgeving • Een realistischer beeld, gebaseerd op respect en menswaardigheid. Niet gedreven door incidenten. • Normalisering. Feiten erbij. Meer nuance, minder stereotypen, minder vooroordelen, in het juiste perspectief plaatsen. Niet alleen het negatieve beeld. • Stoppen met stigmatiseren. De meeste mensen met psychosegevoeligheid zijn gewone mensen. Maar een heel klein deel veroorzaakt overlast.	77	30%

• Aandacht voor het volledige levensverhaal van mensen, dus ook de inzet om te blijven staan, het leven invulling te geven. • Ook aandacht voor positieve succesverhalen. • Meer achtergrondinformatie erbij geven, om angst en onrust weg te nemen. Dat niet alle mensen met psychosegevoeligheid gevaarlijk zijn, maar wel kwetsbaar. • Meer over herstel en de waarde van de ervaring voor de persoon. • De creatieve kant van psychose mag wel eens belicht worden. • Niet iedereen over één kam scheren. • Ook aandacht voor de terroriserende werking die een psychosegevoelige persoon op de naaste omgeving kan hebben. • Het verhaal achter het verhaal benoemen. Een compleet beeld van deze mens geven, niet alleen van de ziekte. Er wordt nu geschreven en gepraat alsof elke persoon met psychische kwetsbaarheid een soort van tijdbom is die elk moment af kan gaan. • Vermijd sensatie. Toon een reële dwarsdoorsnede in de media, niet alleen excentriekelingen. • Mensen niet theatraal in beeld brengen. • Ook de hoopvolle verhalen vertellen. • Het eerlijke verhaal vertellen, psychose uit de geheimzinnigheid halen. • Meer diepte-interviews, minder de waan van de dag. • Niet suggereren, maar deskundig toelichten.		
Meer compassie • Meer compassie, meer begrip en steun, zoals ook bij andere aandoeningen. • Niet uit het oog verliezen dat je wel degelijk te lijden hebt. • Meer aandacht voor herstel, minder voor gevaar en overlast. • Onderzoek belichten, dat er (nog) geen medische oplossing is. • Liefdevoller onder de aandacht brengen dat mensen een vreselijke ziekte hebben. • Mensen niet wegzetten als gek en gevaarlijk. Het gaat om kwetsbare mensen, die veel last hebben van de negatieve beeldvorming in de media. • Begrip voor moeizaam en eenzaam leven. • Respect voor de enorme kracht, doorzettingsvermogen en gevoeligheid om door te gaan. • Aandacht voor een menswaardige rol en plaats in de maatschappij, en de begeleiding die daarvoor nodig is. Het gaat om een ernstige ziekte die dringend beter behandeld moet. • Aandacht voor de menselijke problematiek van leven met psychosegevoeligheid. • Meer inleving voor mensen die de pech hebben dat ze deze ziekte hebben en voor hun omgeving. • Niet de psychosegevoeligheid benadrukken, maar hoe iemand ermee omgaat. • Meer empathie, meer menselijkheid tonen. Het zijn mensen met een ziekte.	32	12%

• Schizofrenie als hersenziekte benoemen. Dat het een hele zware ziekte kan zijn, met enorm grote gevolgen. • Meer nadruk op permanente zorg. • Respect voor iedereen die dit overkomt. • Evenwicht zoeken: psychosegevoeligheid moet niet per definitie als probleem voor de omgeving beschreven worden, maar als je er over praat als 'natuurlijke variatie' doe je geen recht aan de pijn en het ongemak voor de persoon in kwestie. • De mens centraal stellen en niet de diagnose.		
Ervaringsdeskundigen aan het woord • Ervaringsdeskundigen aan het woord laten. Mensen die gewoon kunnen functioneren vertellen hoe ze dat gelukt is. • Meer openheid en ervaringsverhalen. • Verhalen van familie of cliënten, iedere week, vaste prik en maar doorgaan. • Verhalen van mens tot mens gepubliceerd in de krant. • Actief journalisten benaderen om je verhaal te vertellen, werkbezoeken organiseren in komkommertijd. • Perspectief melden, dat deze mensen niet gek zijn en waardevolle medemensen zijn. • Bekende Nederlanders die 'uit de kast' komen met hun psychosegevoeligheid, meer openheid geven. • Ervaringsdeskundigen op tv, op middelbare scholen. • Meer herstelverhalen. • Meer openheid door cliënten zelf. • Uit de taboesfeer, meer openheid, laten zien dat je een mens bent. • In gesprek gaan met media om een beter beeld te geven van psychosegevoeligheid. • Meer interviews over hoe het is om in een psychose te raken. • Er moeten ambassadeurs komen voor de media, die het taboe doorbreken. Ervaringsdeskundigen die de berichten toetsen op stigma, vooral de koppen. • Mensen aan het woord laten die het zelf hebben meegemaakt.	24	9%
Diagnose niet benoemen • Diagnose weglaten, het is niet altijd relevant, schendt de privacy, roept verkeerde associaties op. Net als bij Marokkaanse geweldplegers, daar wordt hun achtergrond ook weggelaten. • Ziektebeeld hoeft niet benoemd te worden. Als er met mij iets mis is, staat er ook niet bij wat ik mankeer. • In een wet regelen dat medisch psychische termen niet bij een delict geopenbaard mogen worden. Journalist mag niet de medische privacy van een betrokkene schenden.	16	6%

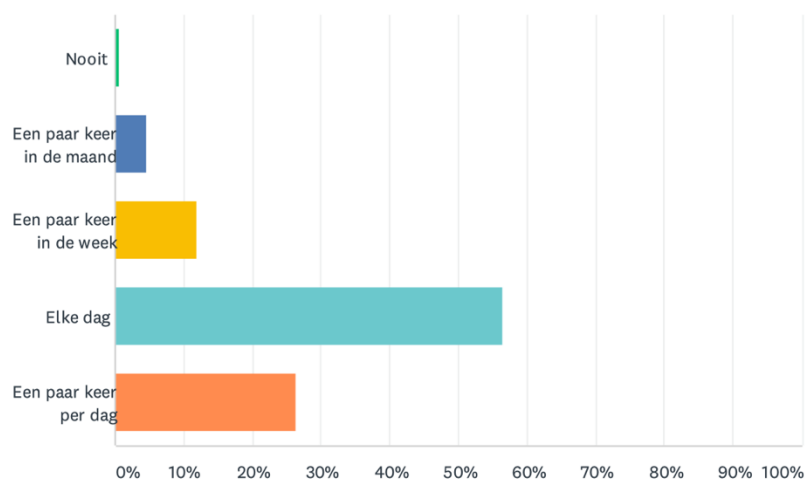
Termen aanpassen • Voorzichtig met termen als schizofrenie. Liever de term 'psychosegevoeligheid' gebruiken. • Niet te pas en te onpas het woord 'schizofreen' gebruiken. • De term schizofrenie wordt constant verkeerd gebruikt. • De term schizofreen verbannen. • Schizofrenie niet meer gebruiken als een woord voor gespletenheid. • Zorgvuldige formulering ten aanzien van begrippen als verwardheid, schizofrenie en psychoses. • Niet zo snel een label plakken. • Stoppen met 'de verwarde man'. Misschien gewoon 'mens' gebruiken als term. • 'Kwetsbaar' is misschien beter.	10	4%
Falende hulp benoemen • Betere communicatie tussen instellingen en de media. Ook over het tekort aan goede zorg in crisissituaties. • De falende opvang van mensen met 'wat voor gevoeligheid ook'. • Uitleggen waarom het zo lastig is om goede hulp te organiseren, met name voor de omgeving. • Meer achtergrondinformatie over hoe het komt dat verwarde mensen moeilijk hulp krijgen of moeilijk hulp accepteren. • Er moet beter en eerder hulp komen, dan hoeven wij niet afgeschilderd te worden als gevaarlijke gekken.	9	4%
Aanspreken • Journalisten om tekst en uitleg vragen bij onjuiste of tendentieuze berichtgeving. • Films en literatuur zouden het minder moeten gebruiken als onderwerp om hun verhalen spannend te maken. In detectives, films en series waarin psychotische mensen voorkomen zijn ze te vaak gevaarlijk. • Gezamenlijk optreden van belangenorganisaties richting media. • Een boete op het benoemen van psychose, zonder duidelijke, heldere beschrijving van psychosegevoeligheid – het gaat om een kwetsbare groep die recht heeft op bescherming. • Journalisten persoonlijk benaderen en vertellen wat hun berichten met je doen. • Nieuwsredacties aanspreken. Op hoog niveau terugkoppelen naar de media. • Het gaat gelukkig ook steeds vaker wel goed: het beeld dat gegeven wordt, wordt steeds genuanceerder.	9	4%

Bijlage 2

Alle cijfers

V1 Volg je het nieuws?

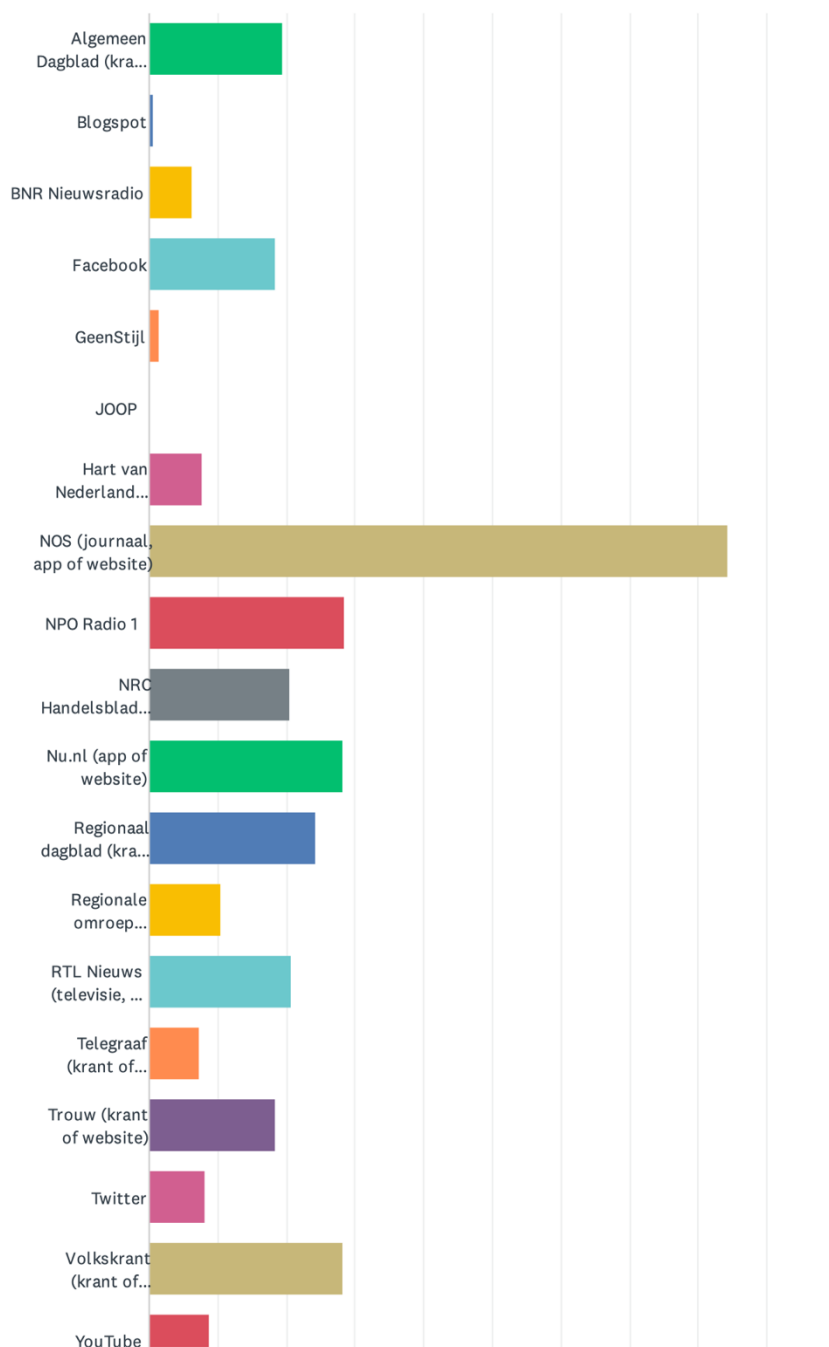
Beantwoord: 436 Overgeslagen: 0

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Nooit	0.69%3
Een paar keer in de maand	4.59%20
Een paar keer in de week	11.93%52
Elke dag	56.42%246
Een paar keer per dag	26.38%115
TOTAAL	436

V2 Waar haal jij je nieuws vooral vandaan? Je kunt vijf antwoorden geven.

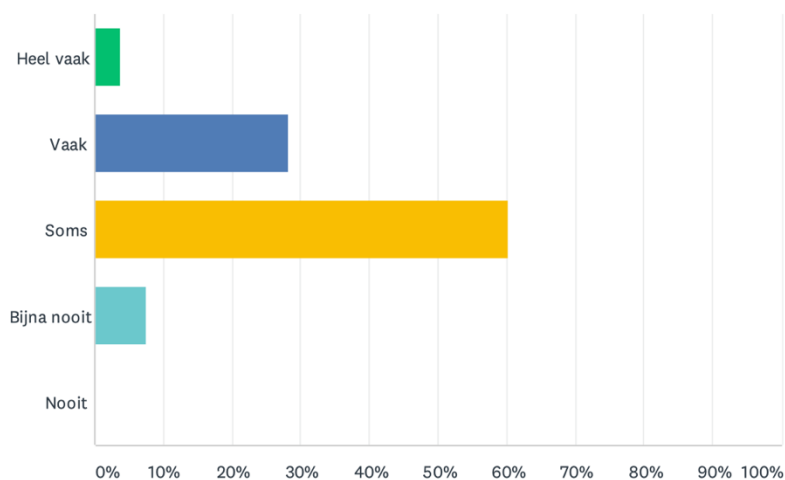
Beantwoord: 436 Overgeslagen: 0

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Algemeen Dagblad (krant of website)	19.50%	85
Blogspot	0.69%	3
BNR Nieuwsradio	6.19%	27
Facebook	18.35%	80
GeenStijl	1.38%	6
JOOP	0.23%	1
Hart van Nederland (televisie of website)	7.80%	34
NOS (journaal, app of website)	84.40%	368
NPO Radio 1	28.44%	124
NRC Handelsblad (krant of website)	20.41%	89
Nu.nl (app of website)	28.21%	123
Regionaal dagblad (krant of website)	24.31%	106
Regionale omroep (televisie, radio of website)	10.55%	46
RTL Nieuws (televisie, app of website)	20.64%	90
Telegraaf (krant of website)	7.34%	32
Trouw (krant of website)	18.35%	80
Twitter	8.26%	36
Volkskrant (krant of website)	28.21%	123
YouTube	8.72%	38
Anders, namelijk:	22.71%	99
Totaal aantal respondenten: 436		

V3 Zie je wel eens nieuwsberichten of verhalen in de media waarin mensen met een psychose of psychosegevoeligheid voorkomen?

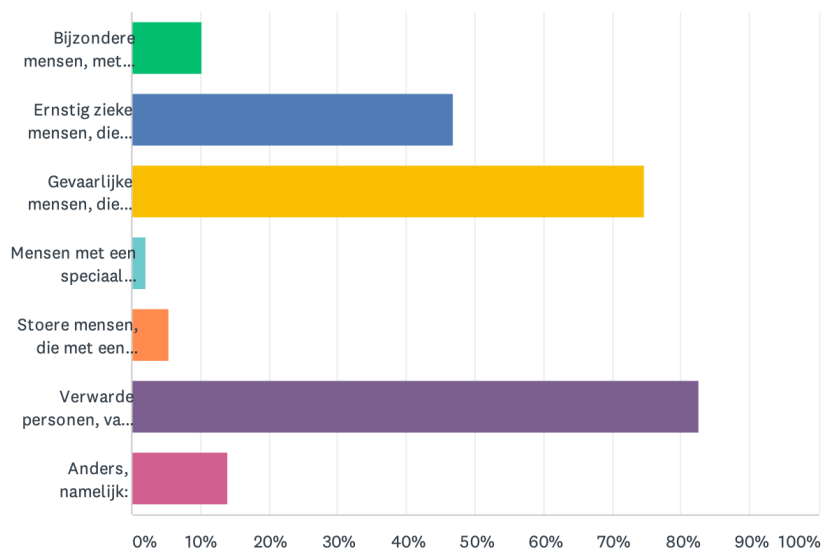
Beantwoord: 436 Overgeslagen: 0

ANTWOORDKEUZEN		REACTIES	
Heel vaak		3.67%	16
Vaak		28.21%	123
Soms		60.32%	263
Bijna nooit		7.57%	33
Nooit		0.23%	1
TOTAAL			436

V4 Hoe worden mensen met psychosegevoeligheid volgens jou beschreven in de media? Je kunt drie antwoorden geven.

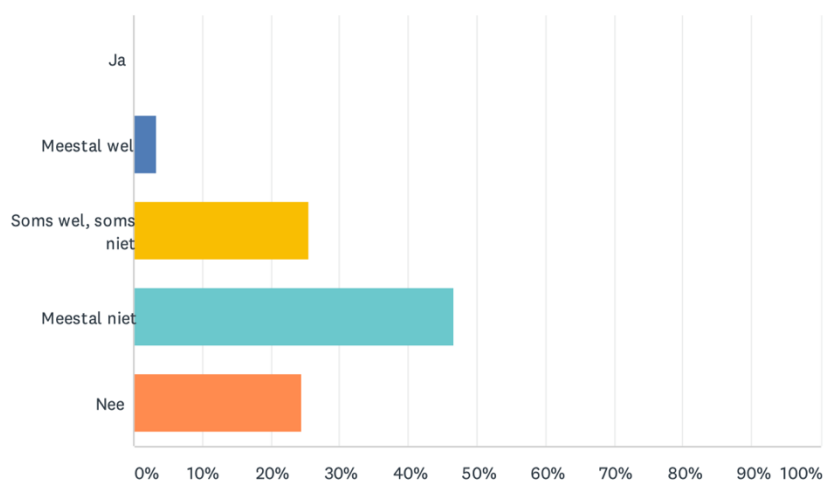
Beantwoord: 436 Overgeslagen: 0

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Bijzondere mensen, met ervaringen die niet iedereen heeft	10.32%	45
Ernstig zieke mensen, die permanente zorg nodig hebben	46.79%	204
Gevaarlijke mensen, die zomaar geweld kunnen gebruiken	74.77%	326
Mensen met een speciaal talent, die slimmer of creatiever zijn dan anderen	2.06%	9
Stoere mensen, die met een ernstige aandoening hebben leren leven	5.50%	24
Verwarde personen, van wie je last hebt	82.57%	360
Anders, namelijk:	13.99%	61
Totaal aantal respondenten: 436		

V5 Denk je dat de media een goed beeld geven van psychosegevoeligheid?

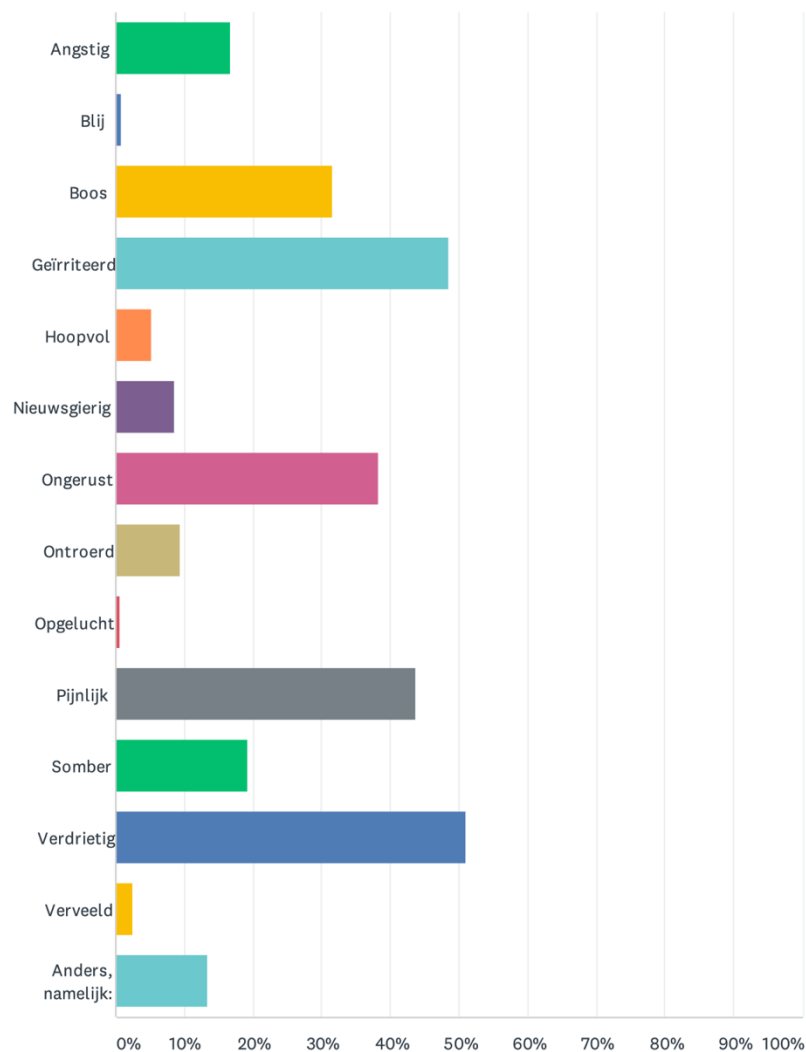
Beantwoord: 436 Overgeslagen: 0

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Ja	0.00%	0
Meestal wel	3.44%	15
Soms wel, soms niet	25.46%	111
Meestal niet	46.56%	203
Nee	24.54%	107
TOTAAL		436

V6 Welk gevoel krijg je van de berichten en verhalen in de media over mensen met psychosegevoeligheid? Je kunt drie antwoorden geven

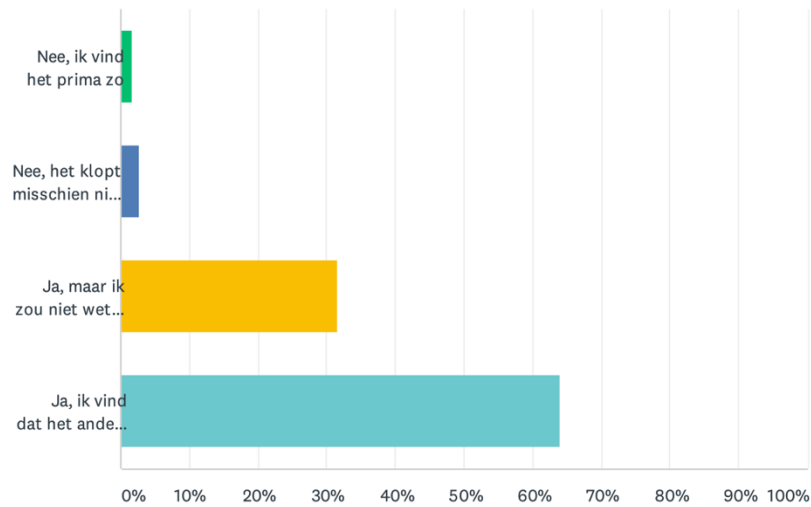
Beantwoord: 436 Overgeslagen: 0

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Angstig	16.74%	73
Blij	0.92%	4
Boos	31.65%	138
Geïrriteerd	48.62%	212
Hoopvol	5.28%	23
Nieuwsgierig	8.49%	37
Ongerust	38.30%	167
Ontroerd	9.40%	41
Opgelucht	0.69%	3
Pijnlijk	43.81%	191
Sombor	19.27%	84
Verdrietig	51.15%	223
Verveeld	2.52%	11
Anders, namelijk:	13.30%	58
Totaal aantal respondenten: 436		

V7 Vind je dat er iets zou moeten veranderen aan de berichten en verhalen in de media over mensen met psychosegevoeligheid?

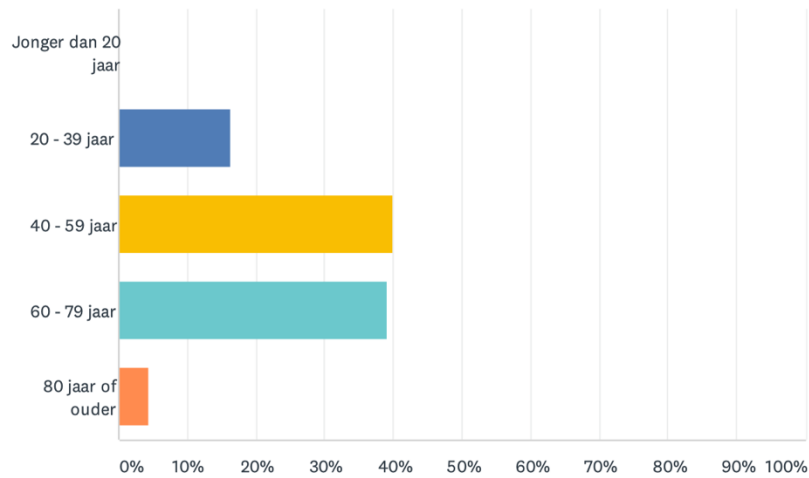
Beantwoord: 436 Overgeslagen: 0

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Nee, ik vind het prima zo	1.61%	7
Nee, het klopt misschien niet, maar daar heb ik geen last van	2.75%	12
Ja, maar ik zou niet weten hoe	31.65%	138
Ja, ik vind dat het anders zou moeten, namelijk:	63.99%	279
TOTAAL		436

V8 Wat is je leeftijd?

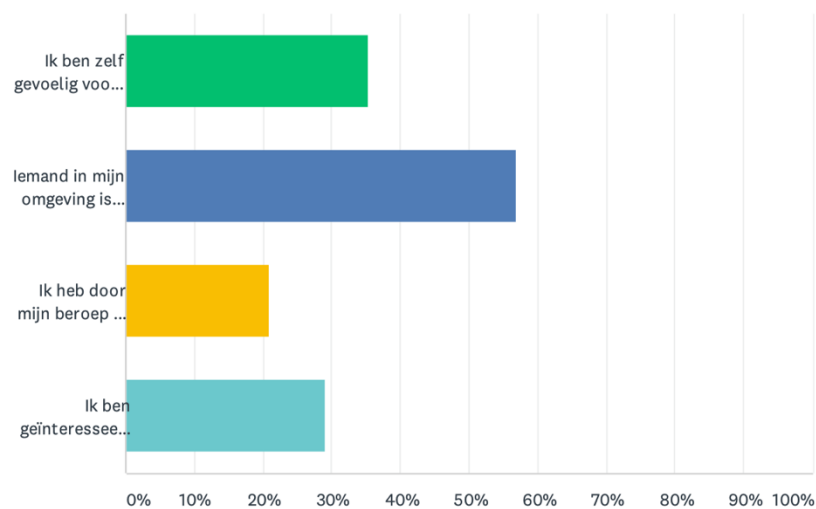
Beantwoord: 436 Overgeslagen: 0

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Jonger dan 20 jaar	0.23% 1
20 - 39 jaar	16.28% 71
40 - 59 jaar	39.91% 174
60 - 79 jaar	39.22% 171
80 jaar of ouder	4.36% 19
TOTAAL	436

V9 Wat is je achtergrond? Je kunt meerdere antwoorden geven.

Beantwoord: 436 Overgeslagen: 0

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Ik ben zelf gevoelig voor psychose	35.32%	154
Iemand in mijn omgeving is gevoelig voor psychose	56.88%	248
Ik heb door mijn beroep te maken met mensen die gevoelig zijn voor psychose	20.87%	91
Ik ben geïnteresseerd in het onderwerp	29.13%	127
Totaal aantal respondenten: 436		